

УДК 657:004

М. І. Ключ

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯК ІНФОРМАЦІЙНЕ ПОЛЕ ДЛЯ НЕКОМЕРЦІЙНОГО СЕКТОРУ

Розглянуто особливості і вимоги щодо обліково-аналітичного, інформаційного забезпечення неприбуткових установ. Розкрито суть обліково-аналітичного забезпечення діяльності некомерційного сектору. Проаналізовано узагальнювальні характеристики інформаційного поля облікової системи для некомерційних організацій.

Ключові слова: некомерційні установи, обліково-аналітичне забезпечення, інформаційне поле, релевантна інформація, принципи обліково-аналітичного забезпечення.

Постановка проблеми. Обліково-аналітичне забезпечення стійкого розвитку підприємства являє собою єдність систем обліку, аналізу і контролю, об'єднаних інформаційними потоками для управління економічними процесами при виборі або ж реалізації обраних дій в напрямку стійкого розвитку підприємства і варіантів їхнього фінансування.

Так, стає ясно, що вдосконалення обліково-аналітичного забезпечення для некомерційної сфери є необхідною умовою прийняття обґрунтованих управлінських рішень, спрямованих на реалізацію стратегії розвитку і закріплення її сталого характеру. Для ефективної реалізації процесу стійкого розвитку неприбуткових організацій актуальною є необхідність адекватного обліково-аналітичного забезпечення, що дозволяє в першу чергу інформаційно забезпечувати цей процес та враховує не лише різні умови функціонування і цільові орієнтири, а й вплив зовнішніх і внутрішніх факторів.

Аналіз останніх досліджень. Цю проблематику та інші аспекти обліково-аналітичного забезпечення загалом досліджували: Ф. Ф. Бутинець, С. Ф. Голов, В. М. Пархоменко, В. В. Сопко, В. Г. Гетьман, А. Д. Шеремет, В. Г. Швець, С. Я. Зубілевич, Г. Г. Кірейцев, О. Д. Гудзинський, М. Я. Дем'яненко, М. С. Пушкар, П. Т. Саблук, В. М. Самочкін та інші.

© М. І. Ключ, 2014

Зауважимо, що особливості та специфіка некомерційного сектору потребує адаптації бази нормативно-правового забезпечення побудови та ведення обліку таких організацій. Власне, вивчення проблем регулювання бухгалтерського обліку займає ключове місце у працях Бондара М. І., Бутинця Ф. Ф., Задорожного З. В., Кузьмінського Ю. А., Ловінської Л. Г., Пархоменка В. Н., Петрука О. М., Кундрі-Висоцької О. П., Сопко В. В.

Незважаючи на цінність цих досліджень, існує ряд невирішених теоретичних та практичних питань, що потребують подальших досліджень. Тому необхідним стає узагальнення результатів попередників, поглиблення існуючих знань та вдосконалення наявних підходів щодо розробки науково обґрунтованої системи обліково-аналітичного забезпечення загалом та зокрема його сегментарної відповідності у некомерційному секторі економіки.

Постановка завдання. Розкрити суть та особливості обліково-аналітичного забезпечення діяльності некомерційного сектору. Проаналізувати узагальнюючі характеристики інформаційного поля облікової системи для некомерційних організацій.

Виклад основного матеріалу. Аналіз діяльності у некомерційній галузі підтверджує, що відсутність необхідного обліково-аналітичного забезпечення приводить до того, що організації або формують фінансові результати недостовірно, або ставляться до формування його елементів формально, оскільки попри наявність низки законодавчих актів, які регламентують діяльність неприбуткових організацій, немає відповідних власне некомерційним установам нормативно-правових актів, котрі б чітко регламентували побудову обліку для некомерційного сектору з врахуванням усіх особливостей їх діяльності, що зумовлює доцільність досліджень цієї проблеми.

У свою чергу, це ускладнює ефективність стратегічного планування для таких установ та як результат, в подальшому розвитку знижує їх конкурентоспроможність і стійкість.

Для ефективного розвитку непідприємницьких структур, основною метою діяльності яких є соціально-культурний вплив, необхідною є адекватна ринковим відносинам система подання інформації, що дозволить формувати релевантну інформацію, робити її аналіз і приймати раціональні управлінські рішення. Завданням бухгалтера в цьому процесі – забезпечення працівників некомерційних установ інформацією, що використовується для прийняття управлінських рішень, ухвалення та реалізації проектів. Відповідно вона повинна бути релевантною, своєчасною, достовірною, дані обліку не повинні містити помилок або упереджених оцінок.

Релевантність означає, що облікові дані задовольняють конкретні інформаційні потреби користувачів. У системі бухгалтерського обліку накопичується багато інформації, але це не означає, що вся ця інформація буде корис-

ною для управління. Релевантною є тільки та інформація, що може вплинути на прийняті рішення. При цьому інформація має оперативну та безперервно рухатись інформаційними потоками, оскільки пропорційність втрати часу і цінності інформації стрімко знижується. Так, одна із важливих функцій бухгалтера в процесі підготовки рішення полягає саме у своєчасному забезпеченні достовірною і релевантною інформацією. Різні типи управлінських рішень потребують відповідно різних даних. Ідеться, насамперед, про релевантні витрати і доходи – ті, які можуть бути змінені внаслідок прийняття рішення. Але розв'язання будь-якої проблеми стосується лише майбутніх витрат і доходів. Витрати і доходи, що мали місце в минулому, вже не можуть бути змінені внаслідок прийняття рішення, варіанти якого розглядаються сьогодні. Витрати й доходи, що становлять різницю між альтернативними рішеннями, називають диференціальними витратами та доходами. Отже, завдання бухгалтера-аналітика полягає у зборі і аналізі релевантних показників для прийняття рішення з урахуванням ще й якісних факторів [1, с. 218].

Зауважимо, що в сучасних умовах бухгалтерський облік виконує не тільки інформаційну, контрольну, аналітичну функції, а й комунікаційну – передачу інформації для прийняття управлінських рішень [2, с. 16]. Інформаційні потреби у формуванні управлінських рішень для некомерційної діяльності задовольняються саме за умови забезпечення взаємозв'язку систем управління та підрозділів різних рівнів, де кожний підрозділ має свої інтереси, проте кожен пам'ятає про основну мету діяльності та орієнтується на реалізацію місії некомерційної організації. Реалізація цілей кожного рівня управління можлива за наявності достатньо оперативної та достовірної облікової інформації.

У складі оціночної інформації обліку для організаційної управлінської роботи особлива увага приділяється внутрішній інформації. Вона характеризує різні сторони процесів господарської діяльності, носить оперативний характер і відображає хід реалізації діяльності некомерційних установ та фінансові результати роботи.

Загалом, під обліково-управлінською інформацією розуміємо інформацію, яка дозволяє вести аналіз діяльності і слугує базою для прийняття управлінських рішень. Для її отримання потрібні первинні аналітичні дані, що формуються на основі різних вихідних даних, які акумулюються з різних джерел. Обліково-управлінська інформація є похідною від первинних даних, між якими лежить виконання аналітичних розрахунків. Проте слід зазначити, що в ролі обліково-аналітичного забезпечення можуть виступати і первинні дані, якщо вони є предметом аналізу.

Комплекс обліково-аналітичного забезпечення некомерційних установ узагальнено на *рис.*

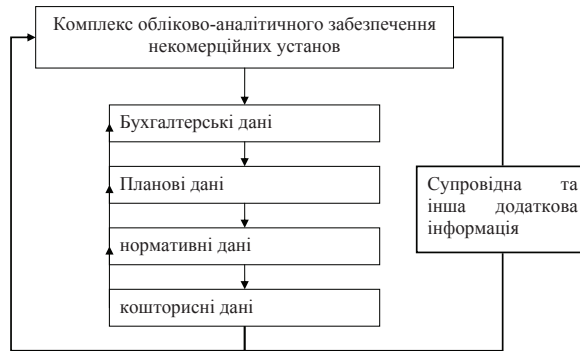


Рис. Комплекс обліково-аналітичного забезпечення некомерційних установ

При цьому потреба в тих або інших даних залежить від цілей і напрямків використання, від потреб управління. За історично-бухгалтерською орієнтацією управління в некомерційних установах робить інформацію бухгалтерського обліку корисною для прийняття рішень. Вимоги, що підвищуються до керівництва з удосконалення методів управління зумовили необхідність аналізу різних сторін діяльності. Ґрунтуючись на даних бухгалтерського обліку як на джерелі інформації, управлінці та інші працівники некомерційного сектору вивчають явища і процеси, виявляють «слабкі» місця, проводять порівняння фактичних показників із запланованими й аналізують причини відхилень, а також пропонують заходи для поліпшення ситуації [3, с. 27].

На нашу думку грамотно побудована облікова політика дозволить якщо не повністю нівелювати негативні чинники, то значно зменшити їх наслідки. Інформаційні потоки про діяльність організації можна умовно розділити на два основних напрямки: зовнішні і внутрішні. До внутрішніх користувачів можна віднести управлінський персонал, що приймає різні рішення щодо основної діяльності та фінансового характеру. Коло зовнішніх користувачів значно більше. Метою надання організаціями звітності зовнішнім користувачам в умовах ринку є, насамперед, одержання додаткових ресурсів на фінансових ринках. Оскільки рішення зовнішніх користувачів за інших рівних умов приймаються на основі обмеженого кола показників фінансової звітності, саме ці показники перебувають у центрі уваги фінансового аналітика і є завершальною крапкою в ході оцінки впливу прийнятих управлінських рішень на фінансове становище організації. Таким чином, від того, що представлено у фінансовій звітності, залежить майбутнє організації.

Для вирішення завдань формування інформаційної бази потрібно постійно відслідковувати і вивчати запити внутрішніх і зовнішніх користувачів

інформації, відповідати на питання: кому, яка інформація необхідна і у які строки її варто надавати.

Важливо зауважити, що комплекс обліково-аналітичного забезпечення здійснюється відповідно до ряду принципів, які роблять його досить ефективним інструментом управління, зокрема й для некомерційного сектору:

- корисність інформації для прийняття обґрунтованих ділових рішень;
- доречність інформації – значимість, своєчасність, вплив на прийняття рішення та їх якість, забезпечення можливості перспективного і ретроспективного аналізу;
- вірогідність інформації, обумовлена її правдивістю і можливістю перевірки;
- документального обґрунтування;
- правдивість інформації, тобто відсутність помилок, упереджених оцінок і фальсифікації подій (перевага змісту над юридичною формою);
- нейтральність фінансової звітності, що припускає, що задоволення інтересів однієї групи користувачів не відбувається на шкоду інтересам іншої групи;
- зрозумілість змісту звітності без спеціальної професійної підготовки;
- порівнянність даних за кілька звітних періодів;
- обачність, тобто у випадку наявності альтернативних оцінок або неясності оцінок фахівець повинен приймати найменш оптимістичну.

Безумовно, успішність роботи управлінського механізму некомерційних організацій залежить від ступеня ефективності використання інформації, як засобу організації процесу діяльності некомерційних установ. Важлива роль відводиться саме бухгалтерському обліку, оскільки своєчасна обліково-аналітична інформація, забезпечуючи взаємодію різних структурних підрозділів, сприяє оперативному стеженню за станом зовнішнього середовища та оцінці внутрішньої ситуації. Обліково-аналітична система служить синергатором інформаційної підтримки при прийнятті рішень, і як результат – відбувається зростання показників діяльності підприємства.

Таким чином, облікова система є важливим структурним елементом, що допомагає здійснювати управління некомерційним сектором суб'єктом через планування, контроль і регулювання управлінської діяльності і процесом ухвалення рішення. Це процес виявлення, зміни, нагромадження, аналізу, підготовки і передачі інформації, що використовується управлінською ланкою для планування, оцінки та контролю всередині організації і для забезпечення ефективного використання ресурсів.

Реалії сьогодення диктують нові вимоги, що передбачають використання результатів обліково-аналітичної інформації для розробки рекомендацій

щодо оптимізації усіх процесів, котрі відбуваються в некомерційних організаціях, підвищення якості управління та мінімізації економічних та інформаційних ризиків. У даному аспекті першість здобуває розвиток нової формації обліково-аналітичного компоненту, орієнтації на перспективу і максимальне зниження ретроспективного характеру. Для цього важливо налагодити генерацію інформаційних потоків з урахуванням модернізованих вимог ринку і необхідністю зниження агресивного впливу зовнішнього конкурентного оточення. Актуально й вкрай необхідно зорієнтувати бухгалтерський облік на підготовку інформації, затребуваної користувачами для перспективного провадження діяльності та реалізації стратегії розвитку.

В умовах стрімкого розгортання досліджень в обліковій сфері за різноманітними новими напрямками (стратегічний облік, соціальний облік, екологічний облік, креативний облік) створюється небезпека, що розвиток бухгалтерського обліку піде не шляхом уніфікації його теорій, а шляхом виокремлення нових теоретичних напрямів обліку, які не можна буде об'єднати між собою в єдину теоретичну конструкцію [4, с. 24].

Це має істотне значення у реалізації інформаційної функції обліку – наданні інформаційної підтримки в процесі прийняття управлінських рішень та налагодженні ефективного контролю і планування діяльності суб'єктів некомерційного сектору.

Бухгалтерський облік функціонує як обліково-аналітична система, - а звідси і багатовекторна реалізація її функцій: інформаційної, аналітичної, контрольної, функції прогнозного планування.

Інформаційна функція реалізується шляхом інформаційного забезпечення в середовищі та формування інформаційного поля. Методологічний інструментарій, що «працює» у такому інформаційному полі, «належить» бухгалтерському обліку. Багатоцільове використання відібраної облікової інформації – це сфера функціонування єдиної обліково-аналітичної системи (рис. 2). Таким чином, облікова система формує широке інформаційне поле для управління в некомерційному секторі, якому притаманні такі узагальнюючі характеристики:

- єдність інформації, що надходить з різних джерел;
- оперативність та всебічність відображення обліково-аналітичної інформації з можливістю отримання на її основі необхідних показників;
- задоволення інформаційних потреб щодо відображення діяльності з подальшим перенесенням на досягнення максимального соціального ефекту;
- аналіз загального обсягу первинної інформації з приводу більш ефективного його використання, зокрема й для перспективного планування;

- прогнозування можливостей ефективного функціонування неприбуткової установи;
- практична реалізація отриманих результатів аналітичного забезпечення для прийняття як поточних, так і стратегічних управлінських рішень.

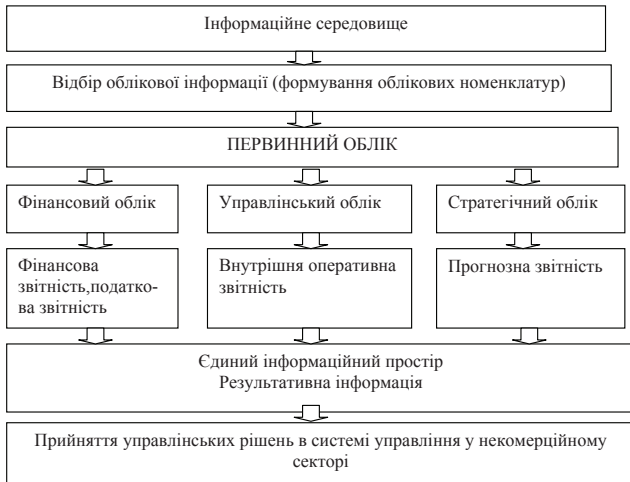


Рис. 2 Обліково-аналітичне забезпечення системи управління у некомерційному секторі

Висновок. Отже, єдине інформаційне поле для діяльності некомерційної установи – це результат багатовекторної реалізації інформаційної функції сучасного бухгалтерського обліку. Такий висновок є ключовим підґрунтям теорії сучасного етапу наукових досліджень у сфері бухгалтерського обліку в контексті його багатофункціональності.

Додаткового теоретичного осмислення потребують й організаційні аспекти обліково-аналітичного забезпечення та основи практичного ведення обліку неприбуткових організацій як на внутрішньому контурі діяльності, так і на макрорівні – зі змінами і вдосконаленнями нормативної бази та релевантного інформаційного поля.

Список використаних джерел

1. Голов С. Ф. Управлінський облік : навч. посібник / С. Ф. Голов – К. : Лібра, 2003. – С. 704.
2. Цветкова Н. Сучасна організація обліку та складання звітності для прийняття управлінських рішень / Н. Цветкова / Бухгалтерський облік і аудит. – К., 2008. – № 3. – С. 14–27.
3. Терещенко О. О. Контролінг у системі антикризового управління підприємством / О. О. Терещенко // Фінанси України. – 2001. – № 12. – С. 26–32.

4. Контроллінг : учебник / А. М. Карминский, С. Г. Фалько, А. А. Жевага, Н. Ю. Иванова ; под ред. А. М. Карминского, С. Г. Фалько. – М. : Финансы и статистика, 2006. – 336 с.
5. Хорнгрен Ч. Т. Бухгалтерский учет: управленческий аспект / Ч. Т. Хорнгрен, Дж. Фостер, под ред. Я. В. Соколова. – М. : Финансы и статистика, 2011. – С. 11.

Ключ М. И.

Учетно-аналитическое обеспечение как информационное поле для некоммерческого сектора

Рассмотрены особенности и требования к учетно-аналитическому, информационному обеспечению неприбыльных учреждений. Раскрыта суть учетно-аналитического обеспечения деятельности некоммерческого сектора. Проанализированы обобщающие характеристики информационного поля учетной системы для некоммерческих организаций.

Ключевые слова: *некоммерческие учреждения, учетно-аналитическое обеспечение, информационное поле, релевантная информация, принципы учетно-аналитического обеспечения.*

Ключ М. I.

Accounting and analytical support as information field for the nonprofit sector

The features and requirements of registration-analytical, informational support nonprofit institutions. The essence of registration-analytical support of the nonprofit sector. Generalizing the characteristics analyzed information field of the accounting system for non-profit organizations.

Key words: *non-profit institutions, accounting-analytical support, information field, relevant information, accounting principles-analytical support.*

Ключ Мирослава Ігорівна – викладач кафедри обліку і аудиту ЛІБС Університету банківської справи Національного банку України (м. Київ).

УДК 657

О. П. Кундря-Висоцька

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА: НЕОБХІДНІСТЬ І МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ

Обґрунтовано доцільність, методологічні особливості обліково-аналітичного забезпечення стратегічного розвитку підприємства. Визначено ключові характеристики та об'єкти стратегічного обліку. Запропоновано агрегований алгоритм обліково-аналітичного забезпечення стратегічного розвитку підприємства.

© О. П. Кундря-Висоцька, 2014